

Lausunto sivistysvaliokunnalle

VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa - Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Keskuskauppakamari kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta.

Selonteossa kuvataan Suomen tulevaisuuteen vaikuttavia muutoksia työ- ja ammattirakenteiden osalta seuraavasti: *Generatiivinen tekoäly muuttaa merkittävästi työtä ja työelämää. Digivihreä kaksoissiirtymä sekä monien mahdollistavien teknologioiden nopea kehitys vaativat uudenlaista osaamista kaikilla yhteiskunnan ja talouden sektoreilla sekä teknologioiden nopeaa omaksumista ja käyttöönottoa. Kaksoissiirtymä muokkaa ammattirakennetta niin määrällisesti, laadullisesti kuin osaamistarpeiden osalta. Kehittyneissä ja kehittyvissä maissa investoidaan vahvasti koulutukseen ja maailmanlaajuisesti koulutustaso nousee.*

Keskuskauppakamari jakaa näkemyksen mm. tekoälyn ja automatisaation vaikutuksista työelämään. Suomessa erityisesti suuret ja keski-suuret yritykset ovat jo voineet merkittävästi vähentää suorittavaa työtä ja jossain määrin asiantuntijatyötä näiden myötä. Työn tuottavuus on lisääntynyt ja hallinnollista taakkaa on pystytty vähentämään. Tämä kehitys todennäköisesti kiihtyy, ja vaikuttaa vahvinten suorittavan tason ja aloittelijatasen asiantuntijatehtäviin. Erityisesti nuorilla lisääntyneet mielenterveyden ja työkyvyn haasteet ohjaavat myös yrityksiä etsimään keinoja korvata matalamman tuottavuuden työtehtäviä teknologialla. Nämä kehitystekijät vahvistavat tarvetta satsata toisaalta vahvaan perusosaamistasoon ja työkykyyn, kuin korkeaan osaamiseen.

Keskuskauppakamari näkee, että koulutuksella, osaamisella ja tutkimuksella on vaikutuksia kasvuun lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Lyhyellä aikavälillä suurin merkitys yrityksille on osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa. Tämä edellyttää riittävää käytettävissä olevan työvoiman määrää, jota oikein kohdennetut koulutuspanostukset ja joustava kansainvälinen rekrytointi tukevat, ja esimerkiksi saatavuusharkinta ja maahantulon byrokratia, heikot työn vastaanottamisen kannusteet ja joustamaton jatkuvan oppimisen malli nopeisiin osaamistarpeisiin vastaamisessa voi heikentää.

Keskipitkällä aikavälillä korostuu tarve vahvistaa työn tuottavuutta. Tässä keskeistä on osaamistason vahvistaminen ja koulutustason nostaminen ammatillisesta koulutuksesta tinkimättä. Julkisen talouden näkökulmasta tämä tarkoittaa panostuksia vahvaan perusammattiosaamiseen ja työkykyyn, korkeakoulututkintokoulutuksen kohdentamista ensimmäistä tutkintoaan suorittaville ja jatkuvan oppimisen julkisten

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Alvar Aallon katu 5 C, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

panostusten kohdentumista elinkeinoelämälähtöisesti muuttuviin osaamistarpeisiin vastaamiseen.

Pitkällä aikavälillä suurempi merkitys on yksityisillä ja julkisilla TKI-panostuksilla sekä riittävällä määrällä korkeaa osaamista TKI-työtä tekemään. Erityisesti korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä tulee tiivistää, innovaatiotyöhön kiinnittää erityistä huomiota ja tohtoriopintoja ohjata suorittamaan nykyistä vahvemmin työsuhteessa yrityksiin, jolloin synergiaetuja syntyy.

Samalla on huolehdittava koko koulutuspolun toimivuudesta; niin riittävästä tuesta, kuin myös vaatimustasosta varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta alkaen.

Skenaarioista

Blokkien maailmassa geopolitiinen kilpailu ja omavaraisuuden tarve määrittävät osaamisvaatimuksia. Koulutusjärjestelmän tehtäväksi nousee kriittisten alojen osaajapohjan turvaaminen: teknologia, teollisuus, kyberturvallisuus, energia, logistiikka ja huoltovarmuuden kannalta keskeiset alat korostuvat. Koulutuspolitiikka on tällöin myös turvallisuuspolitiikkaa, ja riippuvuutta ulkomaisesta osaamisesta on korvattava kasvattamalla kotimaista koulutuskapasiteettia strategisilla sektoreilla. Tiivis yhteistyö oppilaitosten, yritysten ja huoltovarmuustoimijoiden kanssa on välttämätöntä, jotta osaajien koulutus vastaa kansallisia resilienssitarpeita.

Yhteistyön maailmassa menestystä määrittävät rajat ylittävä osaajaliikkuvuus, avoimuus ja kyky kytkeytyä globaaleihin osaamisverkostoihin. Koulutusjärjestelmän painopiste on kansainvälisissä valmiuksissa: kielitaito, monikulttuurinen osaaminen ja globaalin toimintaympäristön ymmärrys ovat keskeisiä työelämätaitoja. Samalla Suomen kilpailukyvyyn ratkaisee kyky houkuttaa osaajia, tunnistaa ja tunnustaa muualla hankittua koulutusta sekä rakentaa toimivat opinto- ja työelämäpolut kansainvälisille osaajille. Korkeakoulujen, yritysten ja työelämän välistä yhteistyötä tarvitaan varmistamaan, että Suomi ei ainoastaan kouluta osaajia, vaan myös sitouttaa heidät osaksi työmarkkinoita.

Teknologisen murroksen maailmassa työn ja osaamisen muutosrytmi kiihtyy, ja teknologiat kuten tekoäly ja automaatio määrittävät yhä useamman ammatin sisältöä. Koulutuksessa korostuu jatkuva oppiminen, digitaalinen perusosaaminen, data- ja tekoälytaidot sekä luova ongelmanratkaisu. Tutkintokeskeisyydestä on siirryttävä osaamisperusteiseen ja modulaariseen ajatteluun, jossa osaamista voi päivittää joustavasti läpi työuran. Koulutusjärjestelmän on oltava ennakoiva ja tiiviissä yhteydessä työmarkkinoiden muutossignaaleihin, jotta osaamistarpeisiin voidaan vastata ennen kuin osaamisvaje syntyy.

Fragmentoituneessa tulevaisuudessa eriarvoisuus syvenee ja koulutuspolut eriytyvät voimakkaasti. Koulutuksen keskeinen tehtävä on varmistaa perustaidot, oppimiskyky ja osallisuus jokaiselle – riippumatta asuinpaikasta tai taustasta. Syrjäytymisen ehkäisy, oppimisen tuki ja ohjauspalvelujen vahvistaminen nousevat osaamisstrategian ytimeen, sillä osaajapulaa ei ratkaista, jos osa ikäluokista jää kiinni perustaidoissa. Alueellisten koulutuserojen kasvu on torjuttava ja resurssoinnin on turvattava yhdenvertainen mahdollisuus oppia, rakentaa osaamista ja kiinnittyä työelämään koko maassa.

Skenaario	Koulutuksen rooli	Tavoiteltu osaaminen	Suurimmat riskit	Kriittinen ratkaisu
Blokkien maailma	Turvata omavaraisuus	Teknologia, teollisuus, kyber, huoltovarmuus	Osaajapula, riippuvuudet	Panostus STEM ja kriittiset alat
Yhteistyön maailma	Mahdollistaa liikkuvuus	Kansainvälisyys, liiketoiminta, kielet	Kyvyttömyys houkutella osaajia	Osaajien maahantulo + integraatio
Teknologinen murros	Päivittää osaaminen jatkuvasti	Digi, AI, ongelmanratkaisu	Osaaminen vanhenee	Jatkuva oppiminen, modulaarisuus
Fragmentoitunut tulevaisuus	Pitää kaikki mukana	Perustaidot, oppimiskyky	Eriarvoisuus syvenee	Tuki, ohjaus ja resursointi

Lopuksi

Tulevaisuuden työmarkkinoilla voittavat maat, jotka pystyvät uudistamaan osaamistaan nopeammin kuin työmarkkinat ehtivät muuttua. Siksi koulutuspolitiikan painopiste on siirrettävä tutkintokeskeisyydestä jatkuvaan, joustavaan, ennakoivaan ja työelämälähtöiseen osaamisen kehittämiseen – peruskoulusta työuran loppuun asti. Osaamisjärjestelmästä on tehtävä uusi kilpailukyvyyn infrastruktuuri.

Lisätietoja: Suvi Pulkkinen, johtava asiantuntija, Keskuskauppakamari
puh. 050 404 1810, suvi.pulkkinen@chamber.fi

